

SVETE VIŠARJE

Marijin častilec
(Lambert Ehrlich)

Založba Družina, Ljubljana 2022

Z višine svetih Višarij

V majhni vodni kaplji odseva širno sinje nebo. Sončna luč in modrina nebesnih daljav se zgostijo v lepoto drobne vodne kaplje.

Takšna je tudi lepota te drobne knjige. V njej je Marijin častilec, kot se je Lambert Ehrlich podpisal, kratko popisal zgodovino višarske božje poti; toda ob tem je v knjižici zbral svetlobo velikih in svetih stvari, ki so kakor nebo nad življenjem Slovencev in so ohranjale naš narod na poteh zgodovine.

To malo knjižico je Lambert Ehrlich napisal leta 1910, sredi boja za narodnostne pravice zatiranih Slovencev na Koroškem, v času, ko je deloval kot tajnik celovškega škofa in pozneje profesor celovškega bogoslovja. Izdal jo je pri Krščansko-socialni zvezi v Celovcu, ki jo je nekaj let prej sam ustanovil in deluje pod imenom Krščanska kulturna zveza še danes.

Da je češčenje Matere božje v Ehrlichu prebudilo vse njegove poetično-doživlajske in literarno-oblikovalne zmožnosti, vidimo že v prvih odstavkih knjige, ki so skorajda poetična proza z animirano, oživljeno podobo narave, ki časti Marijo. Ko govori o Mariji na Višarjah, vidimo, kako iz Ehrlicha vrejo kitice slovenskih pesnikov, ki jih je duševno posvojil: v višino nas ponese vzgon pesmi Na goro Miroslava Vilharja; o dragocenosti zakramentalnega očiščenja pri spovedi nam govori pesem Spovednici Simona Gregorčiča, »Premnog popotnik k tebi roma, / ki pot ga vtrudil je in boj ...«; ljubeči ogovori Mariji, kakor »Kdaj boš, zala, prikazala / tudi mojim se očem? ...« segajo prek Blaža Potočnika k baročnemu svetniku in pesniku Alfonzu Ligvoriju, velikemu častilcu Marije. Toda te pesmi niso živele le v Ehrlichu; bile so posest mnogih, tako da so kot živo izročilo vzgibale in oživljale pobožnost vernikov, ko so v procesijah po več sto, celo nad tisoč romarjev prihajale na svete Višarje iz vseh slovenskih dežel.

Da, Ehrlich na teh kratkih straneh pokaže, kakor vodna kaplja zbere nebesno luč, kako so se Slovenci v zgodovini obračali k Materi božji in od nje prejeli številne milosti. Prelepo literarno podobo je oblikoval z besedami, da si je Mati božja izvolila ta

kraj na visoki gori, da se ozira za nami: »... mati mla-dega Tobija ni mogla dočakati vrnitve svojega sina. Dan na dan je šla na višine željno gledat, kedaj pride, da bi ga tem preje videla in objela. Tudi srce, ki si je izvolilo ta kraj, mora biti srce, polno ljubezni, ki se željno ozira črez hribe in doline tudi po svojih odda-ljenih otrocih ...« Druga čudovita podoba je tista, v kateri se slovenski človek obrača k Mariji: odlomek o ziljskih dekletih, ki poleti med pašo na visokih gor-skih pašnikih s pogledom na sv. Višarje molijo, obr-njene s srcem in očmi k višarski Mariji. Izjemno poe-tična podoba: pogled z višin, preko dolin, na višino k Mariji.

Da, pogled z višin ... na višino.

S to in drugimi podobami je Ehrlich povedal, da človek, ki moli, se je vzpel na višino, na vrhnji domet svojega bitja, in od tam more upirati pogled na drugo višino, tisto večno, ki ni nasprotna naravi, le večja je od narave. Dokler smo se Slovenci tako vzpenjali na višino svojega bitja, ker smo se vzpenjali k Mariji, smo tudi obstali, četudi s še tako hudimi žrtvami. Nazadnje to Ehrlich v knjižici tudi razločno pove:

»Brez sv. Višarij in Marijinih svetišč si slovenske-ga ljudstva kratkomalo misliti ne moremo ...« Tak-šen je razgled z višine svetih Višarij, ki povezujejo

Slovence zato, ker jih vabijo navzgor, vedno navzgor:

»Da, Marija je prežlahtna cedra in Višarje so slovenski Libanon!«

Matija Ogrin

Svete Višarje

Tam, kjer se Italije dotikajo avstrijske kronovine: Koroška, Primorska in malodane tudi Kranjska, tam na Koroškem, kjer je jezikovna meja Nemcev, Lahov in Slovencev, stoji skoro tisoč metrov nad Kanalsko dolino in 1792 m nad morsko gladino na golem vrhu znana romarska cerkev: sv. Višarje.

Sv. Višarje! Bile ste prijetne sanje mojih otroških dni in ostale ste hrepenenje mojih moških let. K vam je plaval moj duh, ko si je slikal svojo bodočnost, k vam se obrača še sedaj, kolikorkrat potrebuje sveta in pomoči. Sv. Višarje! Kdo jih še ni obiskal! Kdo ni vzletel tja po perotih svojih želj! Ali kdo vsaj ni slišal tega imena! Kaj ne, dragi bralec, tudi tebi so znane? Ti veš, da je to slavna romarska pot Marijina. In ako bi tega ne vedel, bi to lahko uganil.

Kakor betlehemski pastirji okrog jaslíc Zveličarje-

Svete Višarje

vih, tako se gnetejo okrog višarskega vrha drugi gorski velikani. Na južni in zapadni strani se trdo k njemu tiščijo bratje iz iste družine Julijskih planin, med tem ko proti vzhodu vrhovi naših Karavank drug za drugim nekako plaho pogledujejo semkaj. Na severni strani se v dveh vrstah mogočno postavljajo Zilske planine s svojimi ličnimi vrhovi in čez njih rame gledajo glave slovečih tirolskih Dolomitov in Visokih Tur. Pač da so te glave zavite v pokrivalo sivih oblakov, pa ne vselej. Zdaj pa zdaj se spoštljivo odkrijejo ter pobožno zrejo na sv. Višarje. Nekako svečano je, kadar njih gospodar, Veliki Klek (3797 m) odgrne svojo belo glavo, da iskreno pozdravi Kraljico višar-

sko ter se zatopi v molitev... Vsled krasnega razgleda, ki je lep kakor z najglasovitejših švicarskih planin, je obče znan »stari« Dobrač; zato se zove koroški Rigi. Ali hribolazci sami trdé, da je razgled z Višarij še divnejši radi trde bližine slikovitega gorovja. Tu pa tam so se gore odmaknile, da morejo tudi dolinice blizu in, kedar se lesketajo solčni žarki v njih jezerih, se ti dozdeva, kakor bi z rosnimi očmi pošiljale svoje pozdrave na sv. Višarje.

Res! Kraj take prirodne lepote v čistem planinskem zraku ne more biti posvečen nikomur nego Kraljici vse zemlje in njenemu božjemu detetu.

In kako je ta božja pot nastala? V taki višini graditi cerkev in potrebna poslopja, in sicer v kraju, kjer nedostaje lesa in vode in takorekoč vsega, pač ni lahko in ljudje se k temu neradi odločijo. Če se je kljub temu zgodilo, moramo nehote reči, da jih je napotila do tega nadčloveška roka in jim tudi pomagala.

Kdor potrebuje in želi prijetnega razvedrila in nedolžnega veselja, naj gre, če ima čas in priložnost, na visoko goro. To blaži srce in krepi zdravje; zato iskreno pozdravljamo rastoče zanimanje za naše planine. Torej:

SVETE VIŠARJE

Prvič izšlo v Celovcu pri Slov. kršč.-soc. »Zvezi« za Koroško 1910
Prenovljena izdaja

Avtor: Marijin častilec (Lambert Ehrlich)

Uvodna beseda: dr. Matija Ogrin

Spremna študija o Lambertu Ehrlichu: dr. Helena Jaklitsch

Uredila: Erika Jazbar, Lenart Rihar

Jezikovni pregled: Marjeta Žebovec

Oblikovala: Mirjam Pezdirc

Izdala: Rafaelova družba, Ljubljana

Založila: Družina d. o. o.

Natisnjeno v Sloveniji

Naklada: 300 izvodov

Ljubljana 2022

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-57(497.4)Svete Višarje)

929Ehrlich L.

EHRLICH, Lambert, 1878-1942

Svete Višarje / Marijin častilec (Lambert Ehrlich) ; [uvodna beseda
Matija Ogrin ; spremna študija o Lambertu Ehrlichu Helena Jak-
litsch]. - Prenovljena izd. - Ljubljana : Družina, 2022

ISBN 978-961-04-0923-6

COBISS.SI-ID 114841859